

Hakemli Çeviri

HAZAR DENİZİNİN HUKUKİ STATÜSÜNE İLİŞKİN SÖZLEŞME

Convention on the Legal Status of the Caspian Sea

*Dr. Öğr. Üyesi Şeyda Türkay KAHRAMAN**

ÖZET

Hazar Denizi, deniz tabanında bulunan petrol ve doğalgaz kaynakları, stratejik konumundan dolayı küresel ve bölgesel güçlerin bakımından jeopolitik öneme sahiptir. Bölgede İran'ın yanı sıra 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Rusya Federasyonu, Azerbaycan, Kazakistan ve Türkmenistan'ın da kıyıdaş olmasıyla Hazar Denizi'ne beş devlet kıyıdaş hale gelmiştir ve Hazar Denizi'nin paylaşım sorunu ortaya çıkmıştır. Hazar Denizi'nin hukuki statüsünün ne olacağı belirlenemediğinden Hazar Denizi'nin paylaşım sorunu 2018'e kadar devam etmiştir. 2018'de kıyıdaş beş devlet tarafından Hazar Denizi'nin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme imzalanarak Hazar Denizi'nin hukuki statüsü belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Hazar Denizi, sözleşme, kıyıdaş devletler

* Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Devletler Hukuku Anabilim Dalı, fkahraman@karatekin.edu.tr, (ORCID- ID: 0000-0002-6169-9420).

Makale Geliş Tarihi: 04.07.2019.
Makale Kabul Tarihi: 17.09.2019.

ABSTRACT

The Caspian Sea has a geopolitical importance in terms of global and regional powers due to its strategic position in the oil and natural gas resources at the seabed. After the collapse of the Soviet Union in 1991 in addition to Iran in the region, with the Russian Federation, Azerbaijan, Kazakhstan and Turkmenistan five states became littoral in the Caspian Sea and the sharing problem of the Caspian Sea emerged. Since the legal status of the Caspian Sea could not be determined, the sharing problem of the Caspian Sea continued until 2018. In 2018, the Convention on the Legal Status of the Caspian Sea was signed by five littoral states and the legal status of the Caspian Sea was determined.

Keywords: Caspian Sea, convention, littoral states

12 Ağustos 2018

Bu Sözleşmenin Tarafları, Hazar'a kıyıdaş devletler olan – Azerbaycan Cumhuriyeti, İran İslam Cumhuriyeti, Kazakistan Cumhuriyeti, Rusya Federasyonu ve Türkmenistan – bundan böyle Taraflar olarak anılacaktır,

Birleşmiş Milletler Şartının ilkeleri ve kurallarına ve uluslararası hukuka bağlı olarak,

Taraflar arasında işbirliği, iyi komşuluk ve karşılıklı anlayışın atmosferini dikkate alarak,

Taraflar arasındaki iyi komşuluk ilişkilerini derinleştirme ve genişletme isteğinin rehberliğinde,

Hazar Denizi'nin yalnızca Taraflar bakımından hayati öneme sahip olduğu ve Hazar Denizi ve kaynakları üzerinde egemen haklara sahip oldukları gerçeğinden yola çıkarak,

Hazar Denizi ile ilgili sorunların çözülmesinin, Tarafların münhasır yeterliliği içinde olduğunun önemini belirterek,

Hazar Denizi'nin politik, ekonomik, sosyal ve kültürel öneminin tanınması,

Hazar Denizi'nin korunması ve bölgenin sürdürülebilir kalkınması için şimdiki ve gelecek nesillerden önce sorumluluklarının farkında olarak,

Bu Sözleşmenin Taraflar arasında işbirliğinin geliştirilmesini ve güçlendirilmesini kolaylaştıracağına ve Hazar Denizi'nin barışçıl amaçlarla kullanılmasının ve kaynaklarının rasyonel yönetiminin teşvik edeceğinin yanı sıra, çevresinin keşfedilmesi, korunması ve muhafaza edileceğine ikna olarak,

Hazar Denizi'nde karşılıklı yarar sağlayan ekonomik işbirliğinin geliştirilmesi için lehte koşullar yaratmaya çalışarak,

Hazar Denizi bölgesinde jeopolitik ve ulusal düzeyde meydana gelen değişimleri ve süreçleri dikkate alarak, Taraflar arasındaki mevcut düzenlemeleri ve bu bağlamda Hazar Denizi'nin hukuki rejimini güçlendirme gereğini göz önünde bulundurarak,

Aşağıdaki hususlarda anlaştılar:

Madde 1

Bu Sözleşmenin amaçları bakımından, aşağıdaki terimler şu anlama gelecektir:

“Hazar Denizi”- Tarafların kara ülkesi ile çevrili ve bu Sözleşmeye ekli olan ve Sözleşmenin ayrılmaz bir parçasını oluşturan St. Petersburg, 31003 No.lu, 1998'de yayınlanan 17.04.1997 tarihli arşiv baskılı; 31004 No.lu, 1999'da yayınlanan 04.07.1998 tarihli arşiv baskılı; 31005 No.lu, 1998'de yayınlanan 16.11.1996 tarihli arşiv baskılı onaylı kopyaları, kıyıları Rusya Federasyonu Savunma Bakanlığı Denizcilik ve Oşinografi Genel Müdürlüğü'nün 1:750.000 ölçekli deniz haritalarında belirtilen su kütesidir.

‘Esas Hat’ – normal ve düz esas hatlardan oluşan hattır.

‘Normal esas hat’ – Hazar Denizi'nin çok yıllık ortalama seviyesi 1977 Baltık Denizi Seviyesinin eksi 28.0 metre işaretinde, Kronstadt'ın derinlik iskandili deniz ölçerin sıfır noktasından ölçülen, Hazar'a kıyıdaş Devletlerin ülkelerinin söz konusu devlet tarafından resmi olarak tanınan büyük ölçekli haritalarda işaretlenmiş olan kıtalarından veya adalarından geçer.

‘Düz esas hatlar’ – kıyı şeridindeki ilgili uygun noktaların birleştirilmesi ve sahil şeridinin girintili olduğu yerlerde veya kıyının hemen yakınında adalar saçağının bulunduğu yerlerde esas hattı oluşturan düz esas hatlardır.

Düz esas hatlar oluşturmak için kullanılan yöntem tüm Taraflar arasında ayrı bir anlaşma ile belirlenecektir.

Kıyının genel istikameti, bir kıyı Devletini iç sularının belirlenmesinde açık bir dezavantaja sokarsa, yukarıdaki yöntemi geliştirilmesinde tüm Tarafların rıza göstermesi dikkate alınacaktır.

‘İçsular’ – esas hattın kara tarafında kalan sular.

‘Karasuları’ – bir kıyı devletinin egemenliğinin devam ettiği deniz kuşağı.

‘Balıkçılık bölgesi’ – Bir kıyı Devletinin sudaki biyolojik kaynakların toplanmasına ilişkin münhasıran hakka sahip olduğu bir deniz kuşağı.

‘Ortak deniz alanı’ – balıkçılık bölgelerinin dış sınırlarının ötesinde bulunan ve tüm Tarafların kullanımına açık olan su alanı.

‘Sektör’ – toprak altının işletilmesi ve diğer meşru ekonomik faaliyetler amacıyla deniz tabanı ve toprak altındaki kaynakların geliştirilmesine ilişkin Taraflar arasında sınırlandırılmış deniz tabanının ve toprak altının bölümleri.

‘Suda yaşayan biyolojik kaynaklar’ – balık, kabuklu deniz hayvanı, kabuklular, memeliler ve diğer suda yaşayan fauna ve flora türleri

‘Sudaki biyolojik kaynaklar üzerindeki ortaklık’ – Tarafların ortaklaşa yönettiği sudaki biyolojik kaynaklar.

‘Avlanma’ – sudaki biyolojik kaynakların doğal ortamlarından çıkarılmasını amaçlayan her tür faaliyet.

‘Savaş gemisi’ – bir taraf Devletin silahlı kuvvetlerine ait ve kendi tabiiyetindeki gemileri başkalarından ayıran harici işaretler taşıyan, bu taraf Devletin hükümetinin usulüne uygun şekilde yetkilendirdiği ve ismi normal hizmet listesinde veya buna muadil bir listede görünen bir komutanın emrinde olan ve silahlı kuvvetlerin düzenli disiplini altındaki mürettebatla donatılan bir gemi.

‘Hazar Denzinin Ekolojik Sistemi’ - Hazar Denizi'ndeki ve denizin yakınından etkilenen ülke kısımlarındaki insanlar da dahil olmak üzere hava, su ve biyolojik organizmaların etkileşen bileşenleri.

‘Kirlilik’ – biyolojik kaynaklar ve deniz hayatı için zararlı olma, insan sağlığı için tehlikeler oluşturma, sudaki biyolojik kaynakların toplanması ve denizin diğer meşru kullanımları da dahil olmak üzere, denizcilik faaliyetlerine engel olma, deniz suyunun kullanılma kalitesinin bozulması ve güzelliğinin azaltılması gibi zararlı etkilere yol açan veya yol açması ihtimali olan maddelerin, organizmaların veya enerjinin Hazar Denzinin ekolojik sistemine insan tarafından, doğrudan veya dolaylı olarak deniz çevresine getirilmesi.

Madde 2

1. Bu Sözleşmeye uygun şekilde, Taraflar Hazar Denizi'ndeki yargı yetkilerinin yanı sıra egemenliklerini, egemen ve münhasır haklarını da kullanacaklardır.

2. Bu Sözleşme, Tarafların, Hazar Denizi'nin suları, deniz tabanı, toprak altı, doğal kaynakları ve Deniz üzerindeki hava sahası dahil, kullanımını hususunda hak ve yükümlülüklerini belirleyecek ve düzenleyecektir.

Madde 3

Taraflar Hazar Denizi'ndeki faaliyetlerini aşağıdaki ilkelere uygun olarak yerine getireceklerdir:

1) Egemenliğine, ülkesel bütünlüğüne, Devletlerin bağımsızlığına ve egemen eşitliğine, kuvvet kullanmamasına veya kuvvet kullanma tehdidinde bulunmamasına, karşılıklı saygıya, işbirliğine ve birbirlerinin içişlerine karışmasına saygı gösterilmesi;

2) Hazar Denizi'ni barışçıl amaçlarla kullanmak, onu bir barış, iyi komşuluk, dostluk ve işbirliği bölgesi haline getirmek ve Hazar Denizi ile ilgili tüm meseleleri barışçıl yollarla çözmek;

3) Hazar Denizi bölgesinde güvenlik ve istikrarın sağlanması;

4) Hazar Denizi'nde Tarafların istikrarlı bir silahlanma dengesi sağlayarak, bütün ilgili tarafların menfaatleri göz önünde bulundurularak ve birbirlerinin

güvenliğine hanel getirmeksizin uygun yeterli sınırlar dahilinde askeri imkan ve kabiliyetleri geliştirmek;

5) Tarafların tümü arasında yapılan uluslararası anlaşmalara uygun olmak üzere, bölgesel güvenliği ve istikrarı güçlendirmeye yönelik genel çabalar doğrultusunda öngörülebilirlik ve şeffaflık ruhu içinde, askeri alanda üzerinde mutabık kalınan güven artırıcı önlemlere riayet etmek;

6) Hazar Denizi'nde, taraflara ait olmayan silahlı kuvvetlerin bulunmaması;

7) Taraflardan birinin herhangi bir Tarafa karşı saldırı eyleminde ve diğer askeri faaliyetlerde bulunmak üzere ülkesini kullandırmaması;

8) Kıyı devletlerinin egemen ve münhasır haklarına saygı gösterilmesi ve Taraflarca belirtilen faaliyetlere ilişkin kendileri tarafından belirlenen ilgili kurallara uyulması, Taraflardan her birinin karasuları dışında seyfüsefer serbestisi;

9) Seyrüsefer güvenliğinin sağlanması;

10) Uluslararası ticareti ve ekonomik kalkınmayı teşvik etmek amacıyla, transit Tarafın meşru menfaatlerine bağlı olarak genel olarak kabul görmüş ilkel ve uluslararası hukukun normları ve ilgili Taraflar arasında yapılan anlaşmalar uyarınca Hazar Denizi'nden diğer denizlere ve Okyanusa serbestçe çıkış ve geri dönüş hakkı;

11) Taraflardan birinin münhasıran bayrağını taşıyan gemilerin Hazar Denizi'nde giriş, bulunma ve çıkış serbestisi;

12) Sudaki ortak biyolojik kaynakların kullanımının çoğaltılması ve düzenlenmesine ilişkin mutabık kaldıkları norm ve kuralların uygulanması;

13) Kirleten Tarafın Hazar Denizi'nin ekolojik sistemine neden olduğu zararlardan dolayı hukuki sorumluluğu;

14) Hazar Denizi çevresinin korunması, muhafaza edilmesi, iyileştirilmesi ve biyolojik kaynakların rasyonel kullanımı;

15) Ekoloji ve muhafaza etme alanındaki bilimsel araştırmaların kolaylaştırılması ve Hazar Denizi'nin biyolojik kaynaklarının kullanımı;

16) Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü'nün kurallarına uygun olarak, sivil uçakların üstten uçuş serbestisi;

17) Taraflarca kararlaştırılan hukuk normlarına uygun olarak, Taraf Devletlerden her birinin karasuları dışındaki deniz alanında bilimsel araştırmalar yürütmek, kıyı Devletlerinin egemen ve münhasır haklarına saygı gösterilmesi ve belirli araştırma türleriyle ilgili olarak belirledikleri ilgili kurallara uyulmasının sağlanması;

Madde 4

Taraflar, söz konusu Sözleşmeye uygun şekilde diğer faaliyetlerinin yanında bu Sözleşme ile diğer sözleşmeler ve tarafların ulusal mevzuatı ile çatışmayacak şekilde Hazar Denizi'nde seyrüsefer, avlanma, sudaki biyolojik kaynakların kullanılması ve korunması, deniz tabanı ve toprak altındaki kaynakların araştırılması ve işletilmesi amaçlarıyla faaliyetlerini yürüteceklerdir.

Madde 5

Hazar Denizi'nin su alanı içsulara, karasularına, balıkçılık bölgelerine ve ortak deniz alanlarına bölünecektir.

Madde 6

Her bir Tarafın egemenliği kendi kara ülkesinin ve içsularının ötesine karasuları olarak tarif edilen bitişik bir deniz kuşağına, deniz tabanı ve bunların toprak altına ve üzerindeki hava sahasına uzanacaktır.

Madde 7

1. Tarafların her biri, bu Sözleşme uyarınca belirlenen esas hatlardan itibaren ölçülen karasularının genişliğini, 15 deniz mili sınırını aşmayacak şekilde belirleyecektir.

2. Karasularının dış sınırı, her noktası esas hattın en yakın noktasında bulunan karasularının genişliği kadar bir uzaklıkta olan hattır.

Karasularının dış sınırını belirlemek bakımından, liman sisteminin ayrılmaz bir parçasını oluşturan en dışarıdaki daimi liman tesislerinin kıynın bir

parçasını teşkil ettiği kabul edilecektir. Kıyı açıklarındaki tesisler ve sun'î adalar daimi liman tesisleri olarak telakki edilmeyecektir.

Karasularının dış sınırı devlet sınırı olacaktır.

3. Kıyıları yan yana olan devletler arasında içsuların ve karasularının sınırlandırılması, uluslararası hukukun ilkeleri ve normları göz önünde bulundurularak, bu Devletler arasında yapılan anlaşma ile gerçekleştirilecektir.

Madde 8

1. Deniz yatağı ve toprak altındaki kaynakların geliştirilmesine ilişkin bu Devletlerin toprak altının işletilmesi ve diğer meşru ekonomik faaliyetlere ilişkin egemen haklarını kullanmalarını sağlamak üzere, uluslararası hukukun genel kabul görmüş ilkeleri ve normları dikkate alınarak, Hazar Denizi'nin deniz tabanının ve toprak altının sektörlerle sınırlandırılması, kıyıları karşı karşıya ve yan yana olan Devletler arasında anlaşma ile gerçekleştirilecektir.

2. Kıyı Devleti, kendi sektöründe, sun'î adalar inşa etmenin yanı sıra sun'î adalarda tesisler ve yapılar inşa ettirme, inşasına, işletilmesine ve kullanılmasına izin verme ve bunları düzenleme hususunda da münhasıran yetkilere sahip olacaktır. Kıyı Devleti, gerekli gördüğü takdirde, söz konusu sun'î adaların, tesislerin çevresinde hem seyrüseferin hem de sun'î adaların, tesislerin ve yapıların güvenliğini sağlamak için uygun tedbirler almasına imkan verecek makul güvenlik bölgeleri tesis edebilir. Güvenlik bölgelerinin genişliği, bu tür sun'î adaların, tesislerin ve yapıların dış kenarlarının her bir noktasından itibaren ölçülmek üzere çevresi 500 metrelik bir mesafeyi geçmeyecek şekilde tesis edilecektir.

Bu tür yapıların coğrafi koordinatları ve güvenlik bölgelerinin sınırları bütün Tarafalara iletilmelidir.

3. Bütün gemiler bu güvenlik bölgelerine saygı göstermelidir.

4. Bu maddenin 1. paragrafı uyarınca kıyı Devletinin egemen haklarının kullanılması, bu Sözleşmede öngörülen diğer Tarafların hak ve hürriyetlerini ihlal etmemeli veya bunlardan yararlanma konusunda haksız bir müdahaleye yol açmamalıdır.

Madde 9

1. Tarafların her biri, karasularına bitişik 10 deniz mili çapında bir balıkçılık bölgesi oluşturacaktır.

Kıyıları yan yana olan Devletler arasındaki balıkçılık bölgelerinin sınırlandırılması, uluslararası hukukun ilke ve normları göz önünde bulundurularak, bu Devletler arasında yapılan anlaşma ile gerçekleştirilecektir.

2. Taraflar bu Sözleşme ve ulusal mevzuatları temelinde akdettikleri öteki sözleşmelere göre, Taraflardan her biri balıkçılık bölgesinde, bu Sözleşmeye uygun olarak sudaki biyolojik kaynakları kullanma hakkına sahiptir.

3. Bu Sözleşmeye ve uluslararası mekanizmalara dayanarak, Taraflar, Hazar Denizi'nde bulunan sudaki biyolojik kaynakların avlanmasına müsaade edilen toplam paylaşım miktarını kollektif şekilde belirleyecek ve ulusal kotalara ayıracaklardır.

4. Taraflardan biri müsaade edilen kotasındaki miktarın tamamını karşılamaması durumunda, ikili anlaşmalar yaparak veya ulusal mevzuatına uygun olan diğer düzenlemeler yoluyla diğer taraflara müsaade edilen kotasındaki geri kalan kısmı kullanma izni verebilir.

5. Hazar Denizi'ndeki ortak olan sudaki biyolojik kaynakların toplanması için hüküm ve prosedürler tüm Taraflarca yapılan ayrı bir anlaşma ile belirlenecektir.

Madde 10

1. Tarafların bayrağını taşıyan gemiler, Tarafların karasularının dış sınırının ötesinde seyrüsefer serbestisine sahip olacaktır. Seyrüsefer serbestisi bu Sözleşmenin hükümlerine ve Taraflar arasında bu Sözleşmede belirtilen egemen ve münhasır haklarına halel getirmeksizin Taraflar arasındaki diğer bağlantılı anlaşmalara uygun olarak kullanılacaktır.

2. Taraflardan her biri diğer tarafların bayrağını taşıyan gemilere yük ve yolcu taşıma veya Hazar Denizi'ndeki limanlarına serbest çıkış açısından çekme veya kurtarma operasyonlarında ulusal gemileriyle aynı muamele ile gerçekleştirme, malların yüklenmesi ve boşaltılması, yolcuların bindirilmesi veya karaya çıkarılması, tonaj ve diğer liman ücretlerinin ödenmesi, seyrüsefer hizmetlerinin

kullanımı ve düzenli ticari faaliyetlerin gerçekleştirilmesi imkanlarını tanıyacaktır.

3. Bu maddenin 2. paragrafında belirtilen rejim, Hazar Denizi'nde Tarafların bayraklarını taşıyan gemilere açık olan limanlara uygulanacaktır.

4. Taraflar, Hazar Denizi'nden diğer denizlere ve okyanusa serbest çıkış ve geri dönme hakkına sahip olacaktır. Taraflar, bu amaçla transit tarafların bölgelerinde tüm taşıma araçlarıyla serbest transit geçiş hakkına sahip olacaklardır.

Bu tür bir çıkış ve geri dönme hakkına ilişkin hükümler ve prosedürler, ilgili Taraflar ile transit Taraflar arasındaki ikili anlaşmalar yoluyla veya bu tür anlaşmalar olmadığında, transit Tarafın ulusal mevzuatına dayanarak belirlenir.

Bölgeleri üzerinde tam egemenliklerinin uygulanmasında, transit Taraflar, bu paragrafta öngörülen Tarafların haklarının ve olanaklarının sağlanması bakımından, transit Tarafın meşru menfaatlerini hiçbir şekilde ihlal etmemesini sağlamak için gerekli tüm önlemleri almaya yetkili olacaklardır.

Madde 11

1. Tarafların bayrağını taşıyan gemiler, şu amaçlarla karasularından geçiş yapabilirler:

a) İçsulara girmeden veya içsular dışındaki bir demirleme yeri veya liman tesisine uğramadan karasularını katetme;

ve ya

b) İçsulara girme veya içsulardan çıkma veya bu gibi bir demirleme yeri veya liman tesisine uğrama amacı ile karasularından seyrüsefer etmek.

2. Savaş gemilerinin, denizaltıların ve diğer sualtı araçlarının karasularından geçmesine ilişkin hüküm ve prosedürler, bayrak Devleti ile kıyı Devleti arasındaki anlaşmalar temelinde veya böyle bir anlaşmanın yokluğunda, kıyı Devleti mevzuatı temelinde belirlenecektir.

Bir savaş gemisinin karasularına girmesi mücbir sebep veya tehlike veya tehlike altındaki kişilere, gemilere veya uçaklara yardım sağlamak nedeniyle gerekliyse, karasularına yaklaşan savaş gemisinin kaptanı, kıyı devletini buna

göre bilgilendirecek olup, bu giriş, savaş gemisi kaptanı tarafından belirlenecek ve kıyı devleti ile kararlaştırılacak olan güzergah boyunca gerçekleştirilecektir. Bu gibi şartlar sona erdiğinde, savaş gemisi derhal karasularını terk edecektir.

Mücbir sebep veya tehlike nedeniyle savaş gemilerinin içsulara girmesi veya tehlike altındaki kişilere, gemilere veya uçaklara yardım sağlamak için hükümler ve prosedürler, bayrak devleti ile kıyı devleti arasındaki anlaşmalara dayanarak veya böyle bir anlaşmanın yokluğunda, kıyı devleti mevzuatına dayanarak belirlenir.

3. Karasularından geçiş, kıyı Devletinin barışına, düzenine veya güvenliğine hanel getirmemelidir. Karasularından geçiş kesintisiz ve çabuk olmalıdır. Geçiş, bu Sözleşmeye uygun şekilde cereyan edecektir.

4. Bu maddenin 2. paragrafında belirtilen hüküm ve prosedürlere uygun olarak karasularından geçen bir tarafın savaş gemileri, denizaltıları ve diğer sualtı araçları, mücbir sebep veya tehlike nedeniyle uygun bir izni veya zorunlulukları olmadıkça veya tehlike altındaki kişilere, gemilere veya uçaklara yardım sağlamadıkça, başka bir Tarafın karasularında limanlara uğrama ve demirleme hakkına sahip olmayacaktır.

5. Taraflardan birinin denizaltıları ve diğer sualtı araçları, diğer bir Tarafın karasularından geçerken, su üstünde seyretmeye ve bayraklarını göstermeye mecburdur.

6. Karasularından geçiş sırasında aşağıdaki hareketleri yaparsa kıyı Devletinin barışına, düzenine ve güvenliğine zarar verildiği kabul edilecektir:

a) Kıyı Devletinin egemenliği, ülkesel bütünlüğü veya siyasi bağımsızlığına karşı veya diğer herhangi bir tarzda Birleşmiş Milletler Şartına geçirilmiş bulunan milletlerarası hukuk prensiplerini ihlal edecek şekilde herhangi bir kuvvet kullanılması tehdidi veya kuvvet kullanılması;

b) Herhangi bir tip silahla deneme veya manevralar yapılması;

c) Kıyı Devletinin savunma veya güvenliğinin zararına olarak bilgi toplama amaçlayan herhangi bir hareket;

d) Kıyı Devletinin savunmasına veya güvenliğine zarar vermeyi amaçlayan her türlü propagandada bulunulması;

- e) Herhangi bir uçağın veya askeri aygıtın güverteden havalandırılması, güverteye inmesi veya alınması ve kontrol edilmesi;
- f) Herhangi bir askeri aygıtın suya batırılması, yüzdürülmesi veya güverteye çıkarılması ve kontrol edilmesi;
- g) Kıyı Devletinin gümrük, maliye, sağlık veya göç ile ilgili kanun ve düzenlemelerine aykırı şekilde herhangi bir malın, paranın veya kişinin güverteye alınması veya çıkarılması veya karaya çıkarılması veya yanaşması;
- h) Sözleşmeye aykırı şekilde herhangi bir kasdi ve ciddi kirletme hareketi;
- i) Herhangi bir balık avlama faaliyetlerinde bulunulması;
- j) Araştırma veya hidrografik ölçüm faaliyetlerinde bulunulması;
- k) Kıyı Devletinin herhangi bir haberleşme sisteminin veya diğer herhangi bir deniz teçhizat veya tesisinin işleyişini engelleyecek her tür faaliyette bulunması;
- l) Karasularında geçişle doğrudan ilgisi olmayan diğer her çeşit faaliyet.

7. Taraflardan biri karasularında, bu maddede öngörülen şartları ihlal edilmesi durumunda karasularından geçişi önlemek için gerekli tedbirleri alabilir.

8. Taraflardan biri, bu Sözleşmenin hükümlerine ve milletlerarası hukukun diğer kurallarına uygun şekilde, aşağıdakilerin tamamını veya herhangi birini içeren zararsız geçişle ilgili kanun ve düzenlemeler yapabilir:

- a) Seyrüsefer güvenliği ve deniz trafiğinin düzenlenmesi;
- b) Seyrüsefer kolaylık ve sistemlerin yanı sıra diğer sistem ve tesislerin korunması;
- c) Kablo ve boru hatlarının korunması;
- d) Denizin biyolojik kaynaklarının korunması;
- e) Kıyı Devletinin balıkçılıkla ilgili kanun ve düzenlemelerinin ihlal edilmesinin önlenmesi;

f) Kıyı Devletinin çevresinin korunması ve çevrede kirliliğin önlenmesi, azaltılması ve kontrol edilmesi;

g) Denizde bilimsel araştırma ve hidrografik ölçümler;

h) Kıyı Devletinin gümrük, maliye, sağlık veya göçle ilgili kanun ve düzenlemelerinin ihlal edilmesinin önlenmesi;

i) Ulusal güvenliğin sağlanması.

9. Taraflardan biri karasularından geçişe ilişkin tüm kanun ve düzenlemelerini usulüne uygun yayımlayacaktır.

10. Tarafların bayrağını taşıyan gemiler karasularından geçerken kıyı Devletinin bu geçişe ilişkin tüm kanun ve düzenlemelerine riayet edeceklerdir.

11. Taraflardan her biri, seyrüseferin güveliği bakımından ve zaruri gördüğü takdirde, karasularından zararsız geçiş hakkını kullanan diğer Tarafların bayrağını taşıyan gemilerin geçişinin düzenlenmesi için tahsis edebileceği geçiş yolları ve belirleyebileceği trafik ayırma şemalarını kullanmalarını isteyebilir.

12. Gemilerin içsulara geçmesi veya içsuların dışındaki bir liman tesisine uğraması halinde, kıyı Devleti, bu gemilerin içsulara girişinin veya bu gibi bir liman tesisine uğramasının tabi olduğu şartların her türlü ihlalini önleyecek tedbirleri de alma hakkına sahiptir.

13. Taraflardan biri, diğer Tarafların bayrağını taşıyan gemilere karşı fiilen veya şeklen ayırım yapmadan, karasularının belirlenmiş bölümlerinden bu gemilerin zararsız geçişini; silah tatbikatları dahil, güvenliği için elzemse, geçici olarak erteleyebilir. Bu erteleme ancak gereği veçhile ilan edildikten sonra hüküm doğuracaktır.

14. Bir harp gemisi veya gayri ticari amaçlarla işletilen bir devlet gemisi kıyı Devletinin karasularından geçişle ilgili kanun ve düzenlemelerine uymazsa ve bunlara riayet etmesi için kendisine yapılan bir talebi dikkate almazsa, ilgili taraf, onun derhal karasularını terk etmesini isteyebilir.

15. Bayrak Devleti, bir harp gemisi veya gayri ticari amaçlarla işletilen Devlet gemisinin karasularından geçiş, giriş ve demirmeye ilişkin veya bu sözleşmenin hükümlerine veya milletlerarası hukukun diğer kurallarına ya da

kıyı Devletinin kanun ve düzenlemelerine riayet etmemesi sebebiyle diğer Tarafra ortaya çıkan herhangi bir kayıp veya zararın milletlerarası sorumluluğunu taşıyacaktır.

16. Taraflardan biri, bu Sözleşmeye veya bu Sözleşmeye uygun şekilde yapılan herhangi bir kanun ve düzenlemeyi uygularken karasularından zararsız geçiş hakkını kullanan diğer Tarafların bayrağını taşıyan gemilerin geçişini engelleyemez. Özellikle, Taraflardan biri şunları yapmayacaktır:

a) Diğer Tarafların bayrağını taşıyan gemilere, bunların karasularından geçerken zararsız geçiş haklarını kullanmalarını engelleyecek veya kısıtlayacak yükümlülükler getirme;

ve ya

b) Diğer Tarafların bayrağını taşıyan gemilerine karşı veya herhangi bir Devlete veya Devletten veya Devlet adına yük taşıyan gemilere karşı şeklen veya fiilen ayırım yapmak.

Taraflardan biri karasuları içinde bilgisi dahilindeki seyrüseferle ilgili herhangi bir tehlikeyi gereği veçhile ilan edecektir.

Madde 12

1. Taraflardan her biri, Hazar Denizi'nde bayrağını taşıyan gemiler üzerinde yargı yetkisini kullanacaktır.

2. Taraflardan her biri, kendi sektöründe bulunan, sun'i adalar, tesisler, yapılar, sualtındaki kablo ve boru hatları üzerinde yargı yetkisini kullanacaktır.

3. Taraflardan her biri, toprak atının işletilmesi ve deniz yatağı ve toprak altındaki kaynaklarının geliştirilmesi ile ilgili diğer meşru ekonomik faaliyetler ve sudaki biyolojik kaynakları avlamasının yanı sıra balıkçılık bölgesinde bu kaynakların muhafaza edilmesi ve yönetilmesine ilişkin münhasır haklara ilişkin egemenliğini, egemen haklarını kullanırken, kanun ve düzenlemelere uyum sağlamak için gerekli olabilecek yanaşma, kontrol, sıcak takip, gözaltı, tutuklama ve yargılamalar dahil olmak üzere diğer Tarafların gemilerine ilişkin tedbirler alabilir.

Bu paragrafta belirtilen tedbirlerin uygulanması haklı kılınmayı gerektirmektedir. Uygulanan tedbirlerin haksız şekilde yapılması durumunda, gemiye verilen her türlü kayıp ve zarar tazmin edilecektir.

Yanaşma, kontrol, sıcak takip, tutuklama gibi tedbirler sadece askeri gemi veya askeri hava araçlarında veya Devlet hizmetinde bulduklarını ve bu amaçla yetkilendirildiklerini açıkça gösteren işaretler taşıyan gemi ve diğer hava araçlarında bulunan Taraf Devletlerin yetkili temsilcileri tarafından yapılabilir.

4. 11. maddede belirtilen istisnalar haricinde, bu Sözleşmede yer alan hiçbir hüküm harp gemilerinin ve gayri ticari amaçlarla kullanılan devlet gemilerinin bağışlıklarını etkilemeyecektir.

Madde 13

1. Taraflardan biri, egemenliklerini kullanma zımında, karasularında denizde bilimsel araştırma yapılmasını tek başına düzenleme, buna izin verme ve yürütme hakkına sahiptir. Tarafların bayrağını taşıyan gemiler, Taraflardan birinin karasularındayken yalnızca onun yazılı izni ile ve belirleyeceği şartlarla deniz bilimsel araştırmaları yapabilirler.

2. Taraflardan biri, sektöründe bulunan deniz yatağı ve toprak altındaki kaynakların araştırılması ve işletilmesine ilişkin deniz bilimsel araştırmasının yanı sıra balıkçılık bölgesinde sudaki biyolojik kaynaklarla ilgili olarak yargı yetkisini kullanırken deniz bilimsel araştırmasının yapılmasını inhisari bir şekilde düzenleme, izin verme ve yürütme hakkına sahiptir. Tarafların bayrağını taşıyan gemiler balıkçılık bölgesinde ve taraf bir Devletin sektöründe yalnızca onun yazılı izni ile ve belirleyeceği şartlarla bu tür araştırmalar yapabilirler.

3. İzin verme ile ilgili hükümler ve prosedür Taraflardan her birinin ulusal mevzuatına uygun olarak belirlenir ve usulüne uygun olarak diğer Tarafalara iletilir.

4. Deniz bilimsel araştırmalarını bu maddenin 1. ve 2. paragraflarına uygun olarak yürütme izinleri konusunda karar alırken haksız bir gecikme veya ret olmamalıdır.

5. Bu maddede atıfta bulunulan deniz bilimsel araştırma faaliyetleri, Tarafların bu Sözleşmede öngörülen egemen ve münhasır haklarını kullanmada üstlendikleri faaliyetlere haksız engeller oluşturmayacaktır.

6. Denizde bilimsel araştırmalar yürüten bir Taraf, bu maddenin 1. ve 2. paragrafları uyarınca bu tür araştırmalara katılmasına veya temsil edilmesine izin verdiğinde, izin veren Tarafın özellikle araştırma gemilerindeki bilim adamlarına herhangi bir ücret ödemedi ve söz konusu Tarafın araştırmanın maliyetine katkıda bulunma zorunluluğu olmadan, izin veren Tarafın araştırmaya katılma veya temsil edilme hakkını sağlamalıdır.

7. Bu maddenin 1. ve 2. paragraflarına uygun bir şekilde denizde bilimsel araştırmalar yapan bir Taraf, araştırma kapsamında elde edilen tüm verilere ve örneklerle erişimin yanı sıra, araştırma tamamlandıktan sonra bu araştırmalara izin veren tarafa elde edilen nihai sonuçları verecektir.

8. Taraflardan biri, karasularında devam etmekte olan her tür deniz bilimsel araştırma faaliyetlerinin askıya alınmasını veya kesilmesini isteme hakkına sahip olacaktır.

9. Deniz bilimsel araştırmalarının bu maddenin 2. paragrafına göre yürütülmesine izin veren bir Taraf, aşağıdaki hallerden biri durumunda araştırmanın askıya alınmasını veya durdurulmasını isteme hakkına sahiptir.

a) Araştırma faaliyetlerine izin verilmesinde esas teşkil eden verilmiş olan bilgiye uyumlu şekilde araştırma faaliyetleri yürütülüyorsa;

b) Araştırma faaliyetleri saptanan şartları ihlal ederek yürütülüyorsa;

c) Araştırma projesinin yürütülmesinde bu maddenin hükümlerine uyulmuyorsa;

d) Askıya alma veya durdurma güvenliğinin sağlanması için elzemse.

10. Tarafların bayraklarını taşıyan gemiler, bu maddenin 2. ve 3. paragraflarına tabi olarak karasularının dış sınırının ötesinde deniz bilimsel araştırma yapma hakkına sahip olacaktır.

11. İki taraflı ve çok taraflı deniz bilimsel araştırmaları, ilgili Taraflar arasında mutabakata varılarak yapılacaktır.

Madde 14

1. Taraflar Hazar Denizi yatağına denizaltı kablo ve boru hatları döşeyebilirler.

2. Taraflar, Hazar Denizi'nin Deniz Çevresinin Korunması Çerçeve Sözleşmesi ve ilgili protokolleri dahil olmak üzere, taraf oldukları uluslararası anlaşmalarda yer alan çevresel standartlara ve yükümlülüklerle uygun olması kaydıyla, Hazar Denizi yatağına sualtı boru hatları döşeyebilirler.

3. Denizaltı kablo ve boru hatları güzergahları, deniz yatağı sektöründen kablo veya boru hattı geçilecek olan Tarafla yapılan anlaşma ile belirlenecektir.

4. Sualtı kablo ve boru hatları güzergahları boyunca demirleme, dibe yakın teçhizata sahip olta balıkçılığı, sualtı ve kanal açma işlemleri yapılan ve kanal açma çapası ile seyrüsefere izin verilmeyen bölgelerin coğrafi koordinatları, tüm Taraflara sektöründen geçtikleri kıyı devleti tarafından bildirilecektir.

Madde 15

1. Taraflar, Hazar Denizi'nin ekolojik sistemini ve tüm unsurlarını korumayı ve muhafaza etmeyi taahhüt ederler.

2. Taraflar, tek başına veya kolektif şekilde biyolojik çeşitliliği muhafaza etmek, Hazar Denizi'ndeki biyolojik kaynakları sürdürülebilir ve rasyonel bir şekilde korumak, yenilemek ve yönetmek ve Hazar Denizi'nde herhangi bir kaynaktan kirlenmeyi önlemek, azaltmak ve kontrol etmek amacıyla gerekli tüm önlemleri alacak ve işbirliği yapacaklardır.

Bu seviyede tutulmasını veya bu seviyeye getirilmesini

3. Hazar Denizi'nin biyolojik çeşitliliğine zarar veren herhangi bir faaliyet yasaklanacaktır.

4. Taraflar, Hazar Denizi'nin ekolojik sistemine sebep olan herhangi bir zardan uluslararası hukuk normları uyarınca sorumlu olacaklardır.

Madde 16

Hazar Denizi'ndeki Tarafların, uluslararası örgütlerin yanı sıra bu Sözleşmeye taraf olmayan Devletlerin gerçek ve tüzel kişileri ile işbirliği bu Sözleşme hükümlerine uygun olacaktır.

Madde 17

Taraflar, uluslararası terörizmle mücadelede ve bunun finansmanında, silah, uyuşturucu, psikotropik maddeler ve bunların prekürsörlerinin ticaretinin yanı sıra kaçak avlanma ile mücadelede ve Hazar Denizi'nde diğer suçların ve göçmenlerin deniz yoluyla kaçakçılığının önlenmesinde ve durdurulmasında işbirliği yapacaklardır.

Madde 18

1. Bu Sözleşmedeki hükümler, tarafların tümünün anlaşması ile değiştirilebilir veya tamamlanabilir.

2. Bu Sözleşmedeki değişiklikler ve ekler, Sözleşmenin ayrılmaz bir parçası olacaktır ve yürürlüğe girmeleri için gerekli iç prosedürlerin Taraflarca beşinci bildirim tamandığı bildiriminden Depoziter tarafından alındığı tarihte yürürlüğe girecek ayrı bir protokol şeklinde yapılacaktır.

Madde 19

Sözleşmenin etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamak ve Hazar Denizi'ndeki işbirliğini gözden geçirmek için Taraflar, kararlaştırılan usul kurallarına uygun olarak, kıyı devletlerinden birinde yılda en az bir kez olmak üzere dönüşümlü olarak yapılacak olan Dışişleri Bakanlıkları himayesinde beş-taraflı düzenli üst düzey istişareler mekanizması kuracaklardır.

Madde 20

Bu Sözleşme, Tarafların, taraf oldukları diğer uluslararası antlaşmalardan doğan hak ve yükümlülüklerini etkilemeyecektir.

Madde 21

1. Bu Sözleşmenin yorumlanmasına ve uygulanmasına ilişkin anlaşmazlıklar ve uyuşmazlıklar, Taraflarca istişareler ve müzakereler yoluyla çözülecektir.

2. Sözleşmenin yorumlanmasına veya uygulanmasına ilişkin olarak, bu maddenin 1. paragrafı uyarınca Taraflar arasında çözülemeyen herhangi bir uyuşmazlık, Tarafların takdirine bağlı olarak, uluslararası hukukta öngörülen diğer barışçıl yollarla çözülebilir.

Madde 22

Bu Sözleşme resmi teyide tabidir. Onay belgeleri, Sözleşmenin Depoziteri olarak hareket eden Kazakistan Cumhuriyeti'ne tevdi edilecektir. Bu Sözleşme, beşinci onay belgesinin Depoziter tarafından alındığı tarihte yürürlüğe girecektir.

Madde 23

1. Depoziter, her bir onaylama belgesinin tarihini, Sözleşmenin yürürlüğe girme tarihini ve değişikliklerin ve ilgili eklerin yürürlüğe girme tarihini Taraflara bildirecektir.

2. Bu Sözleşme Birleşmiş Milletler Şartı'nın 102. maddesi uyarınca Depoziter tarafından kayda geçirilecektir.

Madde 24

Bu Sözleşme, mahiyeti gereği sınırsız süreli olacaktır.

Aktau'da 12 Ağustos 2018'de Azerice, Farsça, Kazakça, Rusça, Türkmençe ve İngilizce dillerinde aynı şekilde geçerli olan orijinal bir nüshası tanzim edildi.

Herhangi bir anlaşmazlık durumunda, Taraflar İngilizce metinde mutabık kalacaklardır.

Orjinal nüshası Depozitere tevdi edilecektir. Depoziter, Sözleşmenin onaylı suretlerini tüm Taraflara iletacaktır.